

Kim Uotila

BAZAARI-HANKE

Turvapaikanhakijoiden työllistymisen sekä
kotoutumisen hanke Kokemäellä

Sosiaalialan koulutusohjelma
2018

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

Kim Uotila

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Sosionomin koulutusohjelma

Toukokuu 2018

Sivumäärä 35

Liitteitä 1

Asiasanat: kotoutuminen, työllistyminen, turvapaikanhakija, paikallisuus, hanketointa

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia turvapaikanhakijoiden kotoutumista ja työllistymistä paikallisesti. Tutkimuksen keskeisenä kohteena oli tutkia ja arvioida Bazaari-hankkeeseen kirjattujen tavoitteiden toteutuminen, joissa tavoitteena oli turvapaikan hakijoiden työllistyminen ja kotoutuminen Kokemäellä. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin pyrittiin saamaan haastattelujen avulla vastauksia, jotka kohdistettiin rajattuun haasteltavien joukkoon. Karhu-Leaderin rahoittama hanke toimi Kokemäellä huhtikuusta 2017- kevääseen 2018 ja sen taustaorganisaationa sekä opinnäytetyöntilaajana oli Jakamisen Paikka ry Tampereelta. Tutkimuksessa oli mukana seitsemän henkilöä, jotka edustivat Bazaari-hankkeessa eri tavoin mukana olleita toimijoita. Turvapaikanhakijat rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle. Haastateltavat oli valittu siten, että tutkimukseen saatiin hankkeesta erilaisia näkökulmia. Haastattelut suoritettiin äänittämällä, sekä sähköpostin kautta syksyllä 2017 ja tammikuussa 2018.

Tutkimuksen tavoitteena oli myös saada sellaisia kokemuksia ja ideoita, joita voi hyödyntää jatkossa vastaavanlaisissa hankkeissa jossakin muualla. Aiheesta aiemmin tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, että haasteet turvapaikanhakijoiden kotoutumisessa ja työllistymisessä ovat suuret. Bazaari-hankkeen alusta lähtien monenlaiset haasteet vaikeuttivat Bazaari-projektin tavoitteiden toteuttamista. Eri toimijoiden välistä yhteistä tahtotilaa tavoitteiden saavuttamiseksi ei löytynyt. Syy tähän oli se, ettei tavoitteista ja siitä, miten ne saavutettaisiin oltu keskusteltu riittävästi ennen hankkeen käynnistämistä. Siksi hanke jäi irralliseksi ja alkuvaiheen positiivisen vaiheen jälkeen projekti ei kehittynyt eikä kasvanut vaan toiminta väheni ja loppui kokonaan. Bazaari-hanke oli kokeilu-projekti, joka onnistuessaan olisi voinut jättää toimintamalleja turvapaikanhakijoiden työllistämiseksi ja kotouttamiseksi Kokemäelle. Jotakin kuitenkin opittiin.

Abstract

The purpose of the thesis was to study the integration and employment of asylum seekers locally. The main objective of the study was to evaluate the achievement of the goals set out in the Bazaari project aiming at the employment and integration of asylum seekers in Kokemäki. Answers to the questions asked were sought through interviews, which were targeted to a certain group of interviewees. The project funded by Karhu-Leader was in Kokemäki from April 2017 to spring 2018 and the background organization was Jakamisen paikka ry from Tampere. The study included seven people who represented the participants in the Bazaar project differently, excluding asylum seekers. They were chosen to have different perspectives on the same themes. The interviews were ran mostly by recording and using e-mail in the autumn of 2017 and in January 2018

The aim of the study was also to get the experience and ideas from the project, which can be utilized in the future in similar projects. As is the case with the previous studies, this study also showed that the challenges of integrating and employing asylum seekers are complicated. From the very beginning, many challenges hampered the project's goals. The common intentions of the operators were not found to be achieved because they had not been sufficiently discussed. Therefore, the project was left unbundled and after a positive phase in the beginning, the project did not develop but the operation decreased and ended completely. The Bazaar project was an experiment project which, if successful, could have left the operating models for asylum seekers to employ and integrate into Kokemäki. However, something was learned.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.	
2	KOTOUTUMINEN....	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.	
2.1	Turvapaikanhakija.....	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.	
2.2	Kotoutuminen Kokemäellä		8
2.3	Kotouttamislaki.....		8
2.4	Kotouttamispolitiikka.....		9
2.5	Turvapaikanhakija vastaanottokeskuksessa.....		10
3	TYÖLLISTYMINEN		10
4	BAZAARI-HANKETOIMINTA.....		11
4.1	Hankkeen taustaorganisaatiot		13
4.2	Hankkeen rahoittaminen.....		14
4.3	Kotoutumisen ja työllistymisen hankkeita.....		14
5.	TUTKIMUSONGELMA.....		15
6.	TUTKIMUSMENETELMÄ.....		15
6.1	Analysointi.....		16
7.	TUTKIMUSTULOKSET.....		17
7.1	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....		17
7.2	Työllistyminen Kokemäellä.....		18
7.3	Kotoutuminen Kokemäellä.....		20
7.4	Bazaari-toiminnan merkitys työllistymisessä ja kotoutumisessa.....		22
8.	TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET.....		25
9.	POHDINTA.....		27
	LÄHTEET.....		34
	LIITTEET		

JOHDANTO

Sain idean opinnäytetyöhöni ollessani opintoihin liittyvässä työharjoittelussa Jakamisen Paikka ry:n ylläpitämässä Bazaari-hankkeessa. Työ turvapaikanhakijoiden kanssa on minulle tuttua työskenneltyäni alaikäisten yksintulleiden lasten ja nuorten perheryhmäkodeissa ohjaajana sekä järjestössä maahanmuuttajapoikien hyvinvointia edistävässä hankkeessa.

Bazaari-hanke alkoi keväällä 2017 Kokemäellä ja innostuin suorittamaan ensimmäisen harjoitteluni projektissa. Harjoitteluni aikana minulle vahvistui käsitys, että voisin tehdä hankkeesta opinnäytetyöni. Minua kiinnosti hankkeessa mukana olevien toimijoiden ajatukset Bazaari-hankkeesta ja sen onnistumisesta tavoitteiden saavuttamisessa. Haastateltavat olivat: vastaanottokeskuksen vastaava ohjaaja, Jakamisen paikka ry:n toiminnanjohtaja, Bazaari – hankkeen ohjaaja, Kokemäen sosiaalitoimiston edustaja, vastaanottokeskuksen vapaaehtoinen, paikallinen yrittäjä sekä rahoittajan edustaja. Haasteltavia oli yhteensä seitsemän. Jätin Bazaari-toiminnassa mukana olevat turvapaikanhakijat tutkimuksen ulkopuolelle, koska tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia toimintaa organisoivien tahojen ja tekijöiden käsityksiä Bazaari-toiminnan merkityksestä ja vaikutuksesta turvapaikanhakijoiden kotoutumiseen ja työllistymiseen.

Turvapaikanhakijoista on tehty paljon tutkimuksia, mutta vähemmän paikallisella tasolla. Tutkimukseni aihe on ajankohtainen, koska vuonna 2015 Suomeen tuli yllättäen suuri määrä turvapaikanhakijoita. Se on nostanut esiin kysymyksen, miten kotoutumista ja osallisuutta tukevia palveluita saadaan entistä tehokkaammin tuotettua ja kohdennettua (Ekholm 2015, 4).

Samaan aikaan pakolaisuutta vastustava joukko on näkyvästi esillä mielipiteineen mm. sosiaalisessa mediassa, vaatien turvapaikanhakijoiden palauttamista ja tiukempaa pakolaispolitiikkaa. Suomessakin on paljon ihmisiä, jotka haluaisivat sulkea Euroopan rajat kokonaan ja purkaa vapaan liikkuvuuden Schengen-järjestelmän (Manner & Similä, 2017). Kuitenkin maahanmuuttajilla on tulevaisuudessa tärkeä asema työikäisen väestön taloudellisen hyvinvoinnin säilymisessä. Riittävä työvoiman tarjonta on välttämätön edellytys Suomen kansantalouden kasvulle pitkällä aikavälillä (Eronen ym. 2014, 7)

Tutkimukseni hakee vastauksia kysymyksiin: *miten Kokemäellä voi kotoutua ja työllistyä ja, miten Bazaarin kaltainen hanke pystyy tukemaan paikallisesti näitä tavoitteita?*

Tämä koskee varsinkin positiivisen turvapaikkapäätöksen saaneita pakolaisia, jotka asettuvat pysyvästi Suomeen. He voivat olla tulevaisuudessa voimavara Kokemäen kehittämisessä ja yritysten työntekijöinä sekä asukkaina, kokemäkeläisinä.

2. KOTOUTUMINEN

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) astui voimaan v 2011. Sen tavoitteena oli saattaa kotouttamistoimenpiteet ja -palvelut kaikkien niitä tarvitsevien maahanmuuttajien saataville oleskelun perusteesta riippumatta. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Kotouttaminen on puolestaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimilla ja palveluilla (Saukkonen 2013, 89 – 90)

2.1 Turvapaikanhakija

Tyypillisesti turvapaikkaa hakevat pelkäävät joutuvansa kotimaassaan vainotuiksi erilaisista syistä (mm. uskonto, seksuaalinen suuntautuminen, etnisuus). Turvapaikkaa haettaessa tulee hakijan matkustaa Suomeen ja muutettava vastaanottokeskukseen odottamaan turvapaikkapuhuttelua ja siitä seuraavaa päätöstä. Turvapaikan hakijan tulee selvittää viranomaiselle mahdollisimman tarkasti ja totuuden mukaisesti syyt turvapaikan hakemiselle.

Kielteisen turvapaikka päätöksen saanut henkilö voi hakea muutoksen hakua päätökseen hallinto-oikeudelta, joka voi joko hylätä valituksen tai kumota maahanmuuttoviraston päätöksen. Jos hallinto-oikeus kumoaa päätöksen, se lähettää asian maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi. Maahanmuuttovirasto määrittelee, onko turvapaikanhakija pakolainen, kun hänen hakemukseensa tehdään päätös. Pakolaisaseman saavat ne, joille annetaan turvapaikka tai ne, jotka otetaan Suomeen pakolaiskiintiössä (Migrin [www-sivut](http://www.sivut.fi), 2017).

Turvapaikkahakemuksen hakemuksen käsittely kestää useita kuukausia ja täksi ajaksi turvapaikanhakijat majoitetaan vastaanottokeskuksiin. Vuonna 2015 turvapaikkaa haki Suo-

mesta yli 32000 henkilöä (Ihalainen & Kettunen 2017, 125). Tämän seurauksena Kokemäellä oli samanaikaisesti kolme vastaanottokeskusta, joista jäljellä on vielä, Pihlajalinnan yksikkö.

Maahanmuuttajille kuuluvat nykyään samat perusoikeudet kuin kansalaisillekin valtiollista äänioikeutta lukuun ottamatta. Julkisen vallan rooli työllisyyden edistäjänä koskee myös maahanmuuttajia kuten muitakin yhteiskunnan jäseniä. Suomalaisessa integraatiopolitiikassa osallistuminen ja yhteiskunnassa toimiminen ovat keskeisiä integraation päämääriä. Poliitiikan tavoitteena on se, että maahanmuuttajat osallistuvat yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä. Työelämään osallistuminen on erityisen tärkeä päämäärä, joka mainitaan erikseen kotouttamislaisissa: ”vastaanottokeskuksessa kuin kauttakulkukeskuksessa on järjestettävä työ- ja opintotoimintaa kansainvälistä suojelua hakevan ja tilapäistä suojelua saavan omatoimisuuden edistämiseksi” (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 2011/746, 29§).

Onnistunut kotouttamispolitiikka edellyttää, että yhteiskunnassa toteutuvat yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet. Julkisessa keskustelussa maahanmuuttajia pidetään syrjäytymisvaarassa olevana väestöosana. Kotouttamislaki määrittelee integraatiopolitiikan keskeiset kysymykset ja toimenpiteet, joilla näihin asioihin puututaan. Kotouttamislain päämääränä on edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tasa-arvoa ja valinnanvapautta toimenpiteillä, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien keskeisten tietojen ja taitojen saavuttamista. (Jokisaari 2006, 22, 25)

Suomi ja muut pohjoismaat toteuttavat maahanmuuttajiin integraatiopolitiikka. Termillä viitataan maahanmuuttajien oman paikkansa löytymiseen ja toisaalta kehitykseen, jossa maahanmuuttaja sopeutuu tai sulautuu yhteiskuntaansa ja sen käytäntöihin, mutta säilyttää oman etnisen tai kulttuurisen identiteettinsä ja sen mukaiset käytännöt kuten kielen ja uskonnon. Suomenkielinen termi -kotoutuminen- otettiin käyttöön siksi, että haluttiin välttää integraatioon liitettyjä sulauttamisen ja oman identiteetin menettämisen mielikuvia. (Saukkonen 2013, 65-66)

Kotoutuminen ja integraatio ovat jatkuvia prosesseja, joiden loppupistettä ei voi määritellä (Kotouttamisen osaamiskeskuksen www-sivut, 2017). Suomen kielen oppiminen, arvojen,

tapojen ja käyttäytymismallien oppiminen mainitaan usein erikseen kotoutumisesta puhuttaessa (Saukkonen 2013, 66).

Rajoittamattoman työnteko-oikeuden saa, kun henkilöllä on voimassa oleva pysyvä oleskelulupa. (UlkL 78 § 3 mom. 1 kohta). Ulkomaalaisella on kansainvälistä suojelua haettuaan (ts. turvapaikanhakija) oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa, kun hän on oleskellut maassa kuusi kuukautta turvapaikan hakemisesta. Mikäli turvapaikanhakijalla on esittää voimassa oleva vaadittava rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja, vaadittu oleskeluaika on tällöin kolme kuukautta. (UlkL 79 § 2 mom. 1 ja 2 kohta)

2.2 Kotoutuminen Kokemäellä

Myös Kokemäelle on laadittu v 2012 pakolaisten kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi ns. kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386, 32 §).

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluita järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluina sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea paikallisesti tai seudullisesti kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistää myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, työ- ja elinkeinotoimisto ja poliisi sekä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt. (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386 6, 29, 31§)

2.3 Kotouttamislaki

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. *Kotouttamisella* tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista

viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla. *Sosiaalisella vahvistamisella* maahanmuuttajalle suunnattuja toimenpiteitä hänen elämäntaitojensa parantamiseksi ja syrjäytymisensä ehkäisemiseksi. (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386, 3§)

2.4 Kotouttamispolitiikka

Kotouttamispolitiikka tukee maahanmuuttajien työllistymistä sekä yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta ja kotoutumisen kaksisuuntaisuutta. Kotoutumispolitiikka edistää maahanmuuttajien osallisuutta kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Kotouttamispolitiikka edellyttää kaikkien hallinnonalojen sitoutumista yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen ja rasismien ehkäisyyn sekä myönteisen asenneilmapiirin edistämiseen. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2017)

Suomalaisen kotouttamispolitiikan tavoitteeksi on asetettu yhteiskunnallisen tasa-arvon turvaaminen maahanmuuttajille, maahanmuuttajien oman kulttuurin ja etnisen yhteisyyden tukeminen sekä kulttuurisen moniarvoisuuden hyväksyminen ja suvaitsevien asenteiden kehittäminen maahanmuuttajia kohtaan (Ihalainen & Kettunen 2017, 126).

Äskettäin ilmestynyt sisäasianministeriön julkaisu ”Suomeen - Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi” linjaa sen, millaisia maahanmuuttajia Suomeen halutaan. Ohjelman tavoitteena on tuoda näkyväksi ja edistää hallituksen maahanmuuttopoliittista linjaa, joka tukee työllisyyttä ja julkista taloutta vahvistavaa, huoltosuhdetta kohentavaa sekä talouden kansainvälistymistä edistävää maahanmuuttoa (Sisäministeriön www-sivut 2018). Muuttajia halutaan kolmansista maista (Euroopan ulkopuoliset maat), mutta ei kolmannen maailman maista, joihin viitataan, kun puhutaan niistä maista, joista turvapaikan hakijat saapuvat.

Maahan tuleminen on laillista tai laitonta. Laillisesti maahan tulevalle on tarvittavat asiakirjat (mm. passi), kun taas laittomasti tulevalle ei niitä ole. Turvapaikanhakijat ovat tulleet Suomeen laittomasti, joka viittaa myös saapumisen lainvastaisuuteen, joka osaltaan leimaa heidät, vaikka he täyttäisivätkin myönteisen turvapaikkapäätöksen ehdot. Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana on luovuttu idästä länteen muuttaneiden siirtolaisten suhteel-

lisen avoimesta vastaanottamisesta ja heidän kotiuttamisestaan pysyvästi uusiin maihin. Tilalle on tullut ulossulkeva politiikka, jonka tarkoituksena on pitää etelästä tulevat turvananojat Euroopan rajojen ulkopuolella tai passittaa heidät sinne mahdollisimman nopeasti (Suoranta 2011, 18)

2.5 Turvapaikanhakija vastaanottokeskuksessa

Asuminen vastaanottokeskuksessa on odottamista ja epävarmuutta, jopa heidän kohdalla, jotka ovat saaneet myönteisen turvapaikka päätöksen. Odotus jatkuu, koska heille ei löydy asuntoa eikä kuntapaikkaa. Turvapaikanhakija elää vastaanottokeskuksessa eräänlaisessa välitilassa. Hän ei ole kotimaassaan, mutta ei myöskään osa suomalaista yhteiskuntaa. Vastanottokeskus on monista kielistä ja kulttuureista, tavoista ja tottumuksista koko ajan liikkeessä ja yhä uudelleen rakentuva yhteisö. Se on myös tarkasti kontrolloitu paikka, jossa elämää säädellään säännöillä, jotka jotkut muut ovat asukkaiden puolesta yleensä päättäneet. Olosuhteet eivät paljoa poikkea avovankiloista paitsi, että vanki tietää kuinka kauan hänen pitää olla laitoksessa. Turvapaikanhakija ei sitä tiedä. Asukkaat ovat käytännössä vaillo min-käänlaista asemaa sosiaalisina ja poliittisina olentoina. Heillä ei ole lupa olla ja elää maassa, johon ovat tulleet. (Suoranta 2011, 42-43)

3. TYÖLLISTYMINEN

Maahanmuuttajien arkielämään sopeutumiseksi liittyy kiinteänä osana työpaikan saaminen (Ihalainen & Kettunen 2017, 121). Maahanmuuttajien asemasta, heidän kokemistaan ongelmista erityisesti työllistymistä ja kotoutumista silmällä pitäen sekä eri toimenpiteistä ja niiden kehittamisestä on tehty selvityksiä ja tutkimuksia, ennen kaikkea asenteisiin liittyvät näkökohdat eivät ole valitettavasti toteutettavissa hallinnollisin tai lainsäädännöllisin toimenpitein (Arajärvi 2009, 14).

Maahanmuuttajien työvoimapotentiaali on korkea. Sisään pääsyä suomalaisille työmarkkinoille vaikeuttaa kuitenkin se, ettei olemassa olevien taitojen ja tutkintojen hyödyntäminen ei Suomessa ole yksinkertaista. Ulkomailla suoritettujen tutkintojen rinnastaminen suomalaisiin tutkintoihin ei ole ongelmaton ja tutkinnon laatu voi olla epäselvä työnantajalle. Sama koskee myös työkokemusta. Työnantajat näyttävät arvostavan Suomessa hankittua työ- ja opiskelukokemusta. (Eronen A. ym. 2014, 14). Lisäksi työllistymistä hankaloittaa

kielen vähäinen osaaminen, kun työnantajat vaativat joko suomen tai ruotsin kielen taitoa (Ihalainen & Kettunen 2017, 121). Suomeen pakolaisuuden takia muuttaneet työllistyvät muita huonommin. Maassa-asumisajan pituus selittää työllistymistä ja alussa työn saanti on vaikeaa, mutta vähitellen tilanne parantuu. (Larja, 2017)

Jos turvapaikanhakija saa työpaikan hän saa tehdä ansiotyötä joko kolmen tai kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun hän on hakenut turvapaikkaa. Jos työnteko on jatkuvaa, voi sen perusteella hakea oleskelulupaa voi (Migrin www-sivut 2017).

4. BAZAARI -HANKETOIMINTA

Bazaari-hanketoiminta alkoi v 2017 Pihlajalinna Oy:n sekä Jakamisen Paikka ry:n yhteisen hankkeen kautta. Pihlajalinna oli yhteistyökumppani. Työn jaosta oli toimijoiden välillä väärinkäsityksiä. Roolit hankkeessa oli ymmärretty väärin ja hanketta hallinnoivalle taholle esitettiin vain lähinnä taloudellisia ym. vaatimuksia toimivan yhteistyön sijaan (Vainionperä henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2018).

Hankkeen piti alkaa alun perin toisella paikkakunnalla, mutta siellä vastaanottokeskuksen sulkeuduttua hanke siirtyi Kokemäelle. Rahoitus tuli Karhu-Leader ohjelmasta, joka edellyttää, että vastaanottokeskus sijaitsee maaseutualueella, jollaiseksi Kokemäki kokonsa ja sijaintinsa vuoksi lasketaan. Keskeinen seikka rahoituksessa on se, että hankeidea lähtee aina hakijan tarpeesta, joka määrittelee sekä perustelee sen Karhu-Leaderin hallitukselle, miksi hakija lähtee kokeilemaan toimintaansa. Hakemuksen perusteella hallitus tekee tarkoituksenmukaisuus päätöksen. (Karhuseutu ry:n www-sivut, 2018)

Karhuseutu ry on maaseudun kehittämissyhdystys eli Leader-ryhmä, jonka tärkein tehtävä on ihmisten, yhteisöjen ja yritysten innostaminen oman toimintansa ja elinympäristönsä kehittämiseen. Toimialueeseen kuuluu keskinen Satakunta. Yleishyödyllisiä yhdistyksiä voidaan tukea EU:n maaseuturahastosta mm. investoinneissa sekä toiminnan käynnistämässä ja kehittämässä. Pääpaino on yhteisöllisyyden kehittämisessä. Hankkeiden tarkoituksena on luoda jotain uutta tai kehittää olemassa olevaa jollain tavoin paremmaksi. Leader-ryhmän hallitus puoltaa tai hylkää hankkeet, mutta lopullisen päätöksen tekee ELY-keskus. (Karhuseutu ry:n www-sivut, 2018)

Bazaari-hankkeeseen palkattiin yksi ohjaaja, jonka työaika oli 80 % kokonaisesta työajasta. Hankkeen työtehtävistä 20 % oli osoitettu Japan toiminnanjohtajalle. Ohjaajan työhön sisältyi hankkeeseen asetettujen tavoitteiden toteuttaminen yhdessä hankkeen yhteistyökumppaneiden kanssa. Hankkeen keskeinen toiminta oli lounaskahvilatoiminta, joka sijaitsi lähellä Kokemäen keskustaa. Toinen toimintamuoto oli työtoiminta, jossa asiakkaat tilasivat hankkeen kautta vastaanottokeskuksen asukkaita tekemään pienimuotoisia piha- ja kunnostustöitä, joiden tekeminen ei tarvinnut erityisosaamista.

Hankesuunnitelmassa Bazaari -toiminnan ulkopuolella tuotettavia palveluja suunniteltaessa oli tavoitteena huomioida erityisesti sosiaalista elämää lisäävät palvelut, kuten vanhusten saattaminen kerhoihin, harrasteryhmiin ja muiden palveluiden piiriin. Bazaari-hankehakemukseen kirjattiin hankkeen tarkoituksena tarjota turvapaikanhakijoille ja maahanmuuttajille mahdollisuuden tehdä töitä, kokea osallisuutta, tuoda osaamisensa näkyväksi ja tutustua suomalaiseen työkuulttuuriin sekä luoda kontakteja työllistymisensä edistämiseksi ja parantaa suomen kielen taitoaan.

Hankkeen tavoitteiksi kirjattiin erilaisia mahdollisia toiminnannollisia sisältöjä:

1. Turvapaikanhakijoiden aktivointi ja osallistaminen
2. Turvapaikanhakijoiden ja kantaväestön välisen vuorovaikutuksen luominen ja lisääminen
3. Turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osaamisen lisääminen ja suomen kielen taidon parantaminen
4. Turvapaikanhakijoiden kotouttamisen nopeuttaminen
5. Turvapaikanhakijoiden syrjäytymisen ehkäiseminen
6. Uusien työpaikkojen syntyminen
7. Uusien palveluiden synnyttäminen paikkakunnalle
8. Kilpailukykyisten palveluiden tarjoaminen

Toimintasuunnitelmaan kirjattiin, että toimintaan sisältyisi myös kerho- ja opetustoimintaa sekä taideprojekteja sekä ryhmäliikuntaa. Lisäksi tavoiteltiin tilannetta jossa Bazaari-tila toimi matalan kynnyksen kohtaamispaikkana turvapaikanhakijoiden ja paikallisten välillä. (Hankehakemus)

Bazaarissa oli toiminnan alusta alkaen toiminut naisten kädentaitojen piiri sekä lapsille suunnattua askartelua. Lisäksi pyrittiin järjestämään erilaisia yhteisöllisiä tapahtumia (mm. lapsille ja perheille), joihin toivottiin osallistuvan yhteisesti niin kantaväestöä kuin kohderyhmääkin.

4.1 Hankkeen taustaorganisaatiot

Jakamisen paikka ry on tamperelainen aatteellinen yhdistys, jolla oli kokonaisvastuu Bazaar-hankkeen toteutuksesta. Yhdistys toimii välityömarkkinoilla tukien työttömien henkilöiden mahdollisuuksia työllistyä ja sen perustehtävänä on syrjäytymisuhan alla olevien ihmisten osallistaminen ja sosiaalinen tukeminen kristilliseltä arvopohjalta (Jakamisenpaikka ry:n www-sivut, 2018).

Jakamisen paikka ry toimi hankerahoituksen organisoivana tahona. Yhdistyksen toiminnanjohtaja oli hanketyöntekijän esimies ja hankkeeseen kirjattujen tavoitteiden toteutumisesta vastaava henkilö. Hankkeen ohjaajan työtehtävänä oli kirjattujen tavoitteiden kokeileminen ja juurruttaminen paikallisesti.

Pihlajalinna-konserni on suurin kotimaisessa omistuksessa oleva yksityinen sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tuottaja. Pihlajalinna Terveys oy ylläpitää viittä vastaanottokeskusta, joissa on useita satoja turvapaikanhakijoita. (Pihlajalinnan www-sivut, 2017)

Pihlajalinna oli hankkeen keskeinen yhteistyökumppani. Kokemäen vastaanottokeskuksen vastaava ohjaaja sekä osittain henkilökunta toimivat hankkeen ohjaajan tukena ja työyhteisönä. Hankkeen asiakkaat (eli työntekijät) olivat vastaanottokeskuksessa asuvia turvapaikanhakijoita.

Leader -Karhuseutu ry on yksi maamme 54:stä alueellisesta kehittämissyhistyksestä, jonka tärkein tehtävä on ihmisten, yhteisöjen ja yritysten innostaminen oman toimintansa ja elinympäristönsä kehittämiseen. Yhdistyksen tavoitteena on aktivoida ja rahoittaa ruohonjuuritason kehittämishankkeita, jotka parantavat maaseudun elämän laatua. ”Leader” on toimintatapa, jolla julkista valtaa siirretään paikallisille. Se avaa mahdollisuuden kehittää kotiseutua paikallisten tarpeiden mukaan ja paikallisin voimin. Ryhmät saavat vuosittain käyt-

töönä tietyn summan julkista rahaa, jolla ne rahoittavat valitsemansa hankkeet omalla toiminta-alueellaan. Yhdistyksen toiminnassa kohtaavat alueen asukkaat, yhteisöt, yritykset ja julkinen taho, joiden yhteisenä päämääränä on maaseudun kehittäminen. (Karhuseutu ry:n www-sivut, 2018)

4.2 Bazaari-hankkeen rahoittaminen

Bazaari-hankkeen rahoitus koostui julkisesta tuesta ja yksityisestä rahoituksesta. Rahoitusosuuksien oli toteuduttava hyväksytyin rahoitussuunnitelman mukaisesti. Toiminnan rahoittamiseksi hankittiin lisätuloja kahvilan myynnillä sekä kunnostustöistä saatavilla korvauksilla. Yhteensä Bazaari-hankkeen budjetti oli n. 49 000€ eikä avustus kata kaikkia hankkeen kuluja. Siksi yksityisen rahoituksen osuus oli vähintään 20 %, joka piti kerätä muista lähteistä. Käytännössä se tuli yhdistyksen maksettavaksi (Vainionperä henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2018).

4.3 Erilaisia hankkeita kotoutumisen ja työllistämishankkeita

Suomessa on useita kuntien, järjestöjen, yritysten ja organisaatioiden hankkeita, joilla pyritään edistämään maahanmuuttajien työllistymistä. Esimerkiksi Espoon seudun koulutus kuntayhtymä Omnia toteuttaa kokeilua, jossa kehitetään ja toteutetaan maahanmuuttajien työllistymistä edistävää koulutusta yksityisellä pääomalla. (Omnia www-sivut, 2017).

Hämeen Setlementti ry:n Työpolku-hankkeessa työllistymistä ja kotoutumista tukevan toiminnan tarkoitus on estää työelämästä syrjäytymistä, tarjota matalan kynnyksen palveluja työllistymisen ja kotoutumisen tukemiseen sekä tuoda maahanmuuttajien osaamista näkyväksi työnantajille. (Hämeen setlementin www-sivut, 2017)

Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys ry toteuttaa Bazaari-hankkeen kaltaista kesällä 2017 alkanutta Kotona Karkussa-hanketta, jota sitä tukee Leader Joutsenten reittirahoitus. Lähtökohtana käytetään Punkalaitumen kuntaan Leader-rahoituksella luotua ja kehitettyä mallia (Latva 2017).

Hankkeessa on onnistuttu saamaan paikallisen vastaanottokeskuksen asukkaille harjoittelu-paikkoja palvelukeskuksen yksiköstä, jossa he avustavat asukkaita mm. kuntosalilla, ruokailussa ja siirtymisissä. Apu tarvitaan, kun työntekijöiden aika menee päivittäisten asioiden hoitamisessa. Eräs asukaista toteaa:” ei minulla ole heitä mitään vastaan. Poikien ansiosta olen päässyt rattaille ja ulos” (Vilenius 2018).

5 TUTKIMUSONGELMA

Tutkimusongelmia esitettäessä selvitetään, miksi juuri näihin ongelmiin päädyttiin ja, miksi ongelmat rajattiin ja täsmennettiin esitetyllä tavalla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 128). Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli, *miten turvapaikanhakijat kotoutuvat ja työllistyvät Kokemäelle ja, miten Bazaari-toiminta vaikuttaa em. tavoitteiden toteutumiseen?* Ne olivat keskeisiä teemoja myös Bazaari- hankkeessa. Tutkimuksessa nousi esille myös muita turvapaikanhakijoiden kotoutumiseen ja työllistymiseen liittyviä aiheita (mm. rasismi).

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

Haastattelu on aina vuorovaikutusta, joka vaatii osallistujien välistä luottamusta. Haastattelija on kysyjä sekä tiedonkerääjä ja haastateltava vastaaja sekä tiedonantaja. Avoimessa haastattelussa haastattelija ja haastateltava keskustelevat yleisesti haastatteluaiheesta tai -ongelmasta. Keskustelu on avointa ja molemmat osapuolet osallistuvat siihen aktiivisesti ja tasavertaisesti. Keskustelu voi olla myös epämuodollinen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 97). Tutkimus liittyi haastateltavien tulkintaan Bazaari-toiminnasta; sen vaikutuksesta ja vaikuttamisen mahdollisuuksista. Tulkinnat voivat muuttua ja tarkentua hankkeen edetessä (Alasuutari 2011, 149). Tavoitteena oli saada haastateltavilta mahdollisimman paljon tietoa. Mahdollisuus vastausten myöhempään täydentämiseen antoi uutta tietoa haastattelukysymyksistä.

6.1 Analysointi

Teemahaastattelut nauhoitetaan ja haastatteluiden jälkeen litteroidaan (Ojasalo ym. 2009, 99). Litteroinnilla tarkoitetaan esimerkiksi nauhoitetun puhemuotoisen aineiston tai tutkimukseen osallistuneiden vastaajien omalla käsialallaan kirjoittamien tekstien puhtaaksi kirjoittamista. Aineisto kirjoitetaan keräämisen jälkeen sen hallitsemista ja analysoimista helpottavaan muotoon yleensä tekstinkäsittelyohjelmalla. (Tietoarkiston www-sivut, 2018)

Litteroin haastattelut ja lähetin ne sähköpostitse haastatelluille kommentoitaviksi. Näin annoin haastatelluille mahdollisuuden korjata ja lisätä ajatuksiaan vastauksiinsa. Toiset vastasivat hyvin laajasti ja pohdiskellen, kun taas joidenkin vastaukset olivat suppeita muuttaman lauseen pituisia. Vastaajat jakautuivat hankkeessa kiinteästi mukanaoleviin sekä hankkeesta tietäviin sekä hyvin vähän osallistuviin ja siitä vähän tietäviin. Tämä ero vastaajien kesken hankaloitti vastausten vertailua.

Vastaajat kuitenkin tulkitsevat asioita kulloinkin valitsemastaan näkökulmasta ja sillä ymmärryksellä, joka heillä on (Hirsijärvi ym. 160). Haasteltavat antoivat vastauksensa sen perusteella, mitä tiesivät hankkeesta ja siten vastaukset olivat yhtä arvokkaita kuin laajemmin kysymyksiin vastanneiden haastattelut. Vähäisempi informaatio on parempi kuin ei informaatiota lainkaan.

Materiaalin analysoinnin aloitin ensin lukemalla litteroidut haastattelut useampaan kertaan läpi saadakseni kokonaiskuvan haastattelumateriaalista. Yritin löytää yhteyksiä haastattelujen välillä. (Ojasalo ym. 2009, 99). Valitsin analyysimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin, jossa yhdistellään käsitteitä ja näin saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Tuloksissa kuvataan luokittelun pohjalta muodostetut käsitteet ja niiden sisällöt sekä, mitä asiat tutkittaville merkitsevät. Analyysilla luodaan selkeyttä aineistoon, jotta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Kirjoitin aineiston auki ja pyrin pelkistämään sen niin, että epäolennainen osuus jäi aineistosta pois. Aineiston pelkistämistä ohjasi tutkimustehtävä. Alkuperäisestä informaatiosta nostetut ilmaukset kirjasin aineistosta nostetuilla ilmauksilla. Aineistoa analysoidessa vas-

tauksista pyrittiin löytämään samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia, minkä jälkeen pystyttiin muodostamaan johtopäätökset ja tutkimuksen tulokset. (Tuomi & Sarajarvi 2011, 108-109, 112)

Tein ensimmäiset haastattelut syyskuun (2017) alussa ja viimeiset tammikuussa (2018). Alkupäässä haastatellut pystyivät näin lisäämään kommenttejaan niin halutessaan, jolloin kaikilla haasteltavilla oli yhtenäinen mahdollisuus kommentoida hankkeessa tapahtuvia muutoksia syyskuun alun ja tammikuun lopun välisenä aikana. Tämä oli tärkeä asia, jotta haastateltavat eivät joutuisi eri arvoiseen asemaan suhteessa siihen, milloin heidät oli haasteltu. Lisäkommentteja tulikin jonkin verran, jotka huomion aineiston analyysissä. Haastattelujen kesto oli puolesta tunnista tuntiin. Keskeisten toimijoiden haastattelut kestivät pidempään kuin niiden, jotka olivat vähän mukana hankkeessa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Vastaukset heijastelivat paljon vastaajien edustamaa tahoja ja Bazaari -toimintaa arvoitiin enimmäkseen vastaajan oman position perspektiivistä. Joissakin vastauksissa tuli selkeämmin esille vastaajan henkilökohtainen mielipide. Tutkimuksen tulokset kertovat Bazaari-hankkeesta toiminnassa enemmän tai vähemmän hankkeessa mukana olleiden käsityksiä toiminnasta eikä niitä voida yleistää muihin vastaaviin hankkeisiin.

Tulokset antavat näkökulmia siihen, miten vastaavanlaiset hankkeet voisivat toimia. Tuloksia voivat käyttää hyväkseen tulevien hankehakemusten kirjoittajat, tiedostaen ja ymmärtäen paikallisten olosuhteiden merkityksen hankkeen tavoitteita pohdittaessa. Kokemäki on arvoiltaan ja asenteiltaan suomalainen keskivertokaupunki, jossa on keskimäärin suhteellisen konservatiiviset mielipiteet mm maahanmuuttajia sekä muita vähemmistöjä kohtaan.

7.1. Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuutta kuvaavat käsitteet ovat saaneet laadullisen tutkimuksen piirissä monenlaisia tulkintoja, eikä luotettavuuden arvioinnista ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisin kritiikki perustuu oletukseen yhdestä konkreettisesta todellisuudesta, jota tutkimuksessa tavoitellaan. Ei ole mielekästä puhua tulkintojen ”vääryydestä” tai ”oikeellisuudesta” suhteessa totuuteen. Lisäksi tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on

sitä arvioitava kriittisesti, joka saattaa aiheuttaa tutkimuksen luottavuusongelman. Tällaisia ovat mm. aineiston keruutapaa, haastateltavien erilaisuus, haastattelijan ja haastateltavien välinen suhde, tutkimuksen kesto ja raportointitapa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136-137, 140-141). Tutkimuksen yleistettävyyteen vaikuttaa se, että aineisto on kooltaan pieni. Kaikki laadulliset tutkimukset ovat kuitenkin tavallaan tapaustutkimuksia ja tutkimuksen laadun ratkaisee aineistosta tehdyt tulkinnat eikä niinkään aineiston koko (Eskola & Suoranta 2014, 62).

Havaintojen yhdistäminen ilmentää tutkijan pyrkimystä tarkastella aihettaan yksittäistapausta yleisemmällä tasolla. Ilmiöstä muodostetaan kuva käytettävissä olevien johtolankojen ja arvoituksen ratkaisun kannalta käyttökelpoisten vihjeiden avulla. On erityisen tärkeää, että tutkija tekee itse selväksi, millä tavalla ja missä suhteissa hän väittää tuloksillaan olevan yleisempää merkitystä. Sekä yleistämisen suuntia, että eri tapoja argumentoida tulosten yleisemmän merkityksen puolesta on lukemattomia. Tärkeintä on laadullisessa tutkimuksessa paikallinen selittäminen. Selitysmallin tulee päteä mahdollisimman hyvin perustanaan olevaan empiiriseen aineistoon. (Alasuutari 2011, 237, 243)

Riski analysoida tutkimuksen tulokset todellisuutta paremmaksi on haaste onnistumisen arvioimisessa. Kukapa haluaisi epäonnistua? Minulle oli syntynyt oma käsitykseni Bazaarihankkeen onnistumisesta, sen hyvistä ja korjausta vaativista puolista. Lisäksi hankkeen keskeiset toimijat olivat minulle tuttuja ja olimme keskustelleet harjoitteluajanani Bazaarihankkeen mahdollisuuksista ja haasteista. Harjoittelujaksolla minulla oli syntynyt vahvoja mielipiteitä niistä toimenpiteistä, joita Bazaari-toiminnassa tarvittaisiin, jotta tavoitteet saavutettaisiin. Yritin välttää mielipiteideni vaikutusta haastateltaviin enkä johdatellut heitä sellaisin johdattelevin kysymyksin, jotka olisivat vastanneet omia käsityksiäni.

7.2 Työllistyminen Kokemäelle

Ensimmäinen tutkimuskysymys oli: Miten turvapaikanhakijoiden työllistymistä voisi vastata mielestä edistää Kokemäellä? Kysymykseen vastattiin laajasti ja eri näkökulmista. Vastausmateriaalista nousi neljä teemaa, jotka haastateltavien mielestä vaikuttivat turvapaikanhakijoiden työllistymiseen. Teemat olivat: kontakti, kokemus, toivomus ja uskomus.

Kontakti

Kontaktia käsittelevissä vastauksissa nousivat esille yhteyden lisääminen työntajien ja turvapaikanhakijoiden välillä. Työntajina voisivat toimia Kokemäellä mm. tehtaat, kaupunki sekä erilaiset järjestöt. Esitettiin, että: ”--kun kantaväestö ja maahanmuuttajat kohtaavat toinen toisensa, niin sitä kautta syntyy luottamusta ja pikkuhiljaa mahdollisuuksia päästä työpaikkoihin.” Lisäksi tärkeänä pidettiin tiedon lisäämistä työnantajille siitä, että turvapaikanhakijoilla on kykyjä tehdä työtä.

Kokemus

Turvapaikanhakijoiden aiemman työkokemuksen esille tuleminen työllistymisen mahdollistamiseksi koettiin vastauksissa tärkeäksi. Eräs haastateltava vaati, että ”--pitäisi mahdollisimman tarkkaan selvittää taustat ja se mitä osaa.” Työkokemuksen merkitystä nostettiin esille myös siten, että ”--parhaiten työllistyminen onnistuu yritykseen, jossa omistaja on itsekin maahanmuuttajataustainen henkilö.”

Mielenkiintoinen esille tullut työllistymiseen liittyvä ajatus oli se, että turvapaikkahakijanaiset haluavat olla suomalaisen tyyppisiä naisia. Naisen asema on erilainen lähtömaissa ja uudet kokemukset siitä, että myös naiset käyvät töissä herättää heissä ajatuksia mahdollisuudesta käydä työssä kodin ulkopuolella. Naisen muuttuva asema turvapaikanhakijana liittyy myös kotoutumiseen.

Toivomus

Vastaukset olivat sellaisia, jotka sisälsivät toiveenomaisia ajatuksia turvapaikanhakijan työllistymisen suhteen: ”--jos edes muutama sais sen työpaikan” tai toive, että paikalliset ravintolat ottaisivat turvapaikanhakijoita työharjoitteluun. Eräs vastaaja nosti esiin kielen merkityksen: ”--toivottavasti suomen kielen opetuksen määrää lisätään, joka voisi myös mahdollistaa paremmin työllistymisen.”

Uskomus

Usko siihen, että turvapaikanhakijat voivat työllistyä, näkyi eräissä vastauksissa, jossa uskottiin mm. ”--turvapaikanhakijoille töitä Kokemäeltä löytyvän”. Toisaalta toinen vastaaja

ilmoitti uskoi, ettei pienuutensa takia Kokemäellä pystytä oikeasti työllistämään turvapaikanhakijoita.

7.3 Kotoutuminen Kokemäellä

Toinen tutkimuskysymykseni oli: miten turvapaikanhakijoiden kotoutumista voisi parantaa Kokemäellä? Kuinka turvapaikanhakija voisi tulla osaksi kokemäkeläisyyttä omalla tavallaan? Jaoin vastaukset luokkiin: hyvä yhteys, jaksaminen, oppiminen, huono yhteys ja huonot palvelut.

Hyvä yhteys

Hyvän yhteyden syntyminen turvapaikanhakijoiden ja kantakokemäkeläisten välille koettiin vastaajien keskuudessa kotoutumista edistäväksi tekijäksi. Erilaiset yhteiset tapahtumat (mm. perheille suunnatut), kerhotoiminta ja monipuolinen yhteistyö edistävät kotoutumista. Vastauksissa tuli yllättäen esiin se, että turvapaikanhakijat on otettu hyvin vastaan Kokemäellä, ja että kokemäkeläiset suhtautuvat positiivisesti heihin.

Hyvän yhteyden luomiseksi ehdotettiin, että turvapaikanhakijat menisivät sinne, missä on paikallisia kokemäkeläisiä. Erään vastaajan lause: ”-- näin tultaisiin molemmin puolin tietoiseksi mitä mahdollisuuksia on, sellainen toiminta voisi avata yhteyden”, kertoo positiivisen yhteyden ja vuorovaikutuksen merkityksestä.

Jaksaminen

Turvapaikanhakijoiden jaksamiseen liittyvissä pohdinnoissa olivat haastateltavat huolissaan turvapaikanhakijoiden henkisestä hyvinvoinnista pitkän odotusajan aikana vastaanottokeskuksessa. Pohdintoihin saattoi olla syynä turvapaikanhakijoita ja pakolaisia kohtaan kielteisemmäksi muuttunut ilmapiiri Suomessa.

Turvapaikanhakijoiden jaksamiseen liittyy toive saada turvapaikka Suomesta ja päästä ”-- omiensa joukkoon”. Silloin heidän pitää muuttaa isompiin kaupunkeihin, joissa asuu oman kulttuurista ja kielen omaavia ihmisiä. Bazaari-hankkeen näkökulmasta tämä on ehkä merkittävin haaste niiden vastaanottokeskuksessa asuvien kohdalla, jotka saavat positiivisen päätöksen.

Positiivisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat haluavat päästä pois Kokemäeltä suurempiin kaupunkeihin (mm. Poriin). Kokemäellä asui vuoden 2016 tilaston mukaan 2.7 %:ia ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, joka on Satakunnassa keskiarvoluku (Tilastokeskuksen kotisivu, 2018). Paikkakunta ei ole täysin monikulttuuriton.

Oppiminen

Suomen kielen oppiminen on keskeistä kotoutumisessa. Oppimiseen liittyvät vastaukset tarkoittavat varsinkin suomen kielen oppimista, joka on keskeinen asia turvapaikanhakijoille, niin kotoutumisen kuin työllistymisenkin suhteen. Kielen oppimiseen liittyy oma motivaatio ja sitä ei kaikilla turvapaikanhakijoilla ole. Motivaatio riippuu turvapaikkapäätöksestä, joka määrittää monelle sen kannattaako opiskella suomea. Ei välttämättä kannata, jos ei saa jäädä Suomeen. Eräs vastaaja ilmaisi turvapaikanhakijan oman vastuun merkityksen kotoutumisessa: ”--mä en jättäisi turvapaikanhakijoiden omaa vastuuta kotoutumisen suhteen.” Toinen vastaaja taas nosti esille myös kerhotoiminnan merkityksen turvapaikanhakijoiden kotoutumiselle. Kerhoissa voi oppia mm. suomen kieltä.

Huono yhteys

Turvapaikanhakijoilla ja kokemäkeläisillä on keskenään vähän yhteyksiä ja tämä teema nousi vastauksissa esille. Turvapaikanhakijat eivät ole päässeet osaksi kokemäkeläisyyttä vaan he oleilevat enimmäkseen omissa oloissaan vastaanottokeskuksessa. Paikallisten ja turvapaikanhakijoiden välillä ei ole ongelmia, silti vastaanottokeskuksen auettua pysyvämpiä kontakteja ei ole syntynyt kokemäkeläisten ja turvapaikanhakijoiden välillä.

Eräs vastaaja ilmaisi, että turvapaikanhakija: ”--haluaa olla ison joukon keskellä omiensa kanssa”. Toinen vastaaja ilmaisi pelkonsa siitä, että ”--paikallisten kanssa tulee ongelmia”, tarkentamatta sen tarkemmin, mitä tällä ilmaisullaan tarkoitti. Projektin alkuvaiheessa tapahtunut rasistinen videointi saattoi vaikuttaa vastaajien vastauksiin ja ajatuksiin.

Huonot palvelut

Vastaanottopalvelujen tarkoitus on auttaa turvapaikanhakijoita kotoutumisessa. Vastauksissa annettiin kritiikkiä siihen, että: ”--tukitoiminnat ovat vokissa, mutta asukkaita ei vaadita lähtemään mihinkään” tai että: ”--kaikki tuodaan heidän nenän eteen vokkiin.”. Vastaaja ei tarkentanut, mitä tällä tarkoitti. Kuitenkin ”palvelut” vastaanottokeskuksessa koettiin siten

huonoina, etteivät ne edistäneet turvapaikanhakijoiden itseohjautuvuutta ja siten kotoutumista. Bazaari-hankkeen toivottiin kehittyvän sellaiseksi toiminnaksi, joka toisi turvapaikanhakijat pois vastaanottokeskuksesta kohtamaan paikallisia asukkaita, johon ei vastausten perusteella vastaanottokeskuksessa ei riittävästi kannusteta.

Suomen kielen oppiminen on monelle vaikeaa ja opetusta on liian vähän, vain pari tuntia viikossa. Nekin, jotka ovat ahkeria opiskelijoita eivät hyödy ahkeruudestaan, koska: ”--se ei vaikuta yhtään mitään positiiviseen päätökseen”, totesi eräs haastateltava. Suomen kielen opetuksen lisääminen vahvistaisi turvapaikanhakijoiden kotoutumista.

7.4 Bazaari-toiminnan merkitys työllistymiseen ja kotoutumiseen

Bazaari-hankkeen merkitystä turvapaikanpaikanhakijoiden työllistymiseen ja kotoutumiseen Kokemäellä kysyttiin haastattelun kolmantena kysymyksenä. Sen tarkoituksena oli innoittaa vastaajat pohdintaan siitä, kuinka kotoutuminen ja työllistyminen onnistuvat turvapaikanhakijoille Kokemäellä.

Vastauksissa nousivat esille seuraavat asiat liittyen hankkeen onnistumiseen ja mahdollisuuksiin: resurssipula, positiiviset kokemukset, positiivinen tavoite, negatiiviset kokemukset, huono suunnittelu ja mahdollisuudet.

Resurssipula

Vastaajien kritiikki kohdistui hankkeen resursointiin. Työvoimaa oli liian vähän suhteessa hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin. Eräs vastaaja vaati kahta työntekijää, koska ” --yksi ihminen ei pysty tuota pyörittämään.” Toisaalta sama vastaaja koki, että ”--Bazaari- toiminta on lähtenyt paremmin kuin olettaisi yhden ihmisen olemattomalla työpanoksella”. Resurssipulan arveltiin aiheuttavan myös sen, että: ” --hankkeen kaikki tavoitteet ei varmaan ole sellaisenaan tavoitettavissa.”

Positiiviset kokemukset

Positiivinen kokemus haastatteluissa nousi esille asiakkaiden antamat palautteet hyvistä ruoka-annoksista lounaskahvilassa tai pihatöiden hyvään laatuun ja työtehtävien sovitusti tekemiseen. Positiivisiksi kokemuksiksi nostettiin myös se, että Bazaari-toiminnasta saadut

kokemukset ovat tärkeitä oppimisen paikkoja turvapaikanhakijoiden auttamiseksi. Vastaajat eivät kuitenkaan täsmentäneet, mihin tai missä saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää. Se tiedettiin, että kahvilassa oli käynyt ”--hyvin erilaisia ihmisiä.”, joka oli hyvä asia.

Eräs vastaaja ilmaisi, että: ”--Bazaarin väki jää ihmisten mieliin positiivisena.” Positiivinen asia toiminnan suhteen oli, että: ”--luotetaan siihen, että paikallisesti tiedetään mitä kuuluu ja halutaan tehdä ja se on arvokasta tietoa, joka tulee jäämään käteen.”

Positiiviset kokemukset olivat hyvin erilaisia riippuen vastaajan asemasta ja positiiviset kokemukset sekä positiiviset tavoitteet saattoivat kietoutua vastaajan mielessä toisiinsa.

Positiiviset tavoitteet

Positiiviset tavoitteet olivat eräänlaisia toimenpide-ehdotuksia hankkeen toiminnan ja tulevaisuuden suhteen. Bazaari-toiminta nähtiin mahdollistajana. Tärkeää olisi saada turvapaikanhakijat pois makaamasta vastaanottokeskuksesta. Eräs vastaaja sanoi, että ”--heidän pitää oppia elämään suomalaisten kanssa”. Myös toiminnanjärjestäjille esitettiin ehdotuksia, joilla tavoitteisiin päästäisiin. Tällaisia oli mm. tiiviin yhteistyön ja tuen antaminen työnantajalta projektityöntekijälle. Toisaalta myös esitettiin, että: ”--hankkeen aikana olisi verkoston kautta löydyttävä tapoja, kuinka hanketta voitaisiin jatkaa rahoituksen päättyttyä.” Esitettiin, että: ”--hankkeella on mahdollisuus osoittaa turvapaikanhakijoille se, että Kokemällä voisi asua ja elättää perheensä.”

Bazaari-toiminnasta voisi syntyä toimintamalli, jota voisi jakaa muuallekin: ”--jos tästä saadaan hyvää toimintaa, niin tästä voidaan lähteä kertomaan muillekin” sekä ”--mut tää on kokeilu ja projekti ja siitä tulee hyviä kokemuksia et mitä kannattaa tehdä ja mitä ei kannata tehdä.”

Lisäksi positiivisena mahdollisuutena nähtiin se, että hankkeen kautta voi syntyä yhteistyötä eri toimijoiden välillä (mm. kaupunki, järjestöt, yritykset, vastaanottokeskus). Hankkeen päättyttyä: ”--yhteistyö jää ja syntyy luottamus ja karisee näitä ennakkoluuloja.” Konkreettista toimintaa esitettiin mm. toiveena saada lisää kerhotoimintaa ja tekijöitä.

Negatiiviset kokemukset

Negatiiviset tulkinnat liittyivät turvapaikanhakijan rooliin Suomessa ja ulkopuolisten kommentteihin hankkeesta. Eräs vastaaja kertoi, että ”--jos ei (turvapaikanhakija) ota maan tapoja huomioon, kun on asunut pitkään, on kotoutus epäonnistunut.” Ihmisillä on liian vähän tietoa pakolaisista ja sen takia myös ennakkoluuloja ”--paikkakunnan ihmiset ja henki ovat sellaisia, että sitä on vaikea lähteä uutena toimijana ja uudella toiminnalla yht äkkiä muuttamaan.”

Toisaalta kielteiset asenteet voivat vaikuttaa myös Bazaari -toimintaan. Yleisesti saatetaan ajatella, että: ”--pakolaiset tuskin osaavat edes tehdä ruokaa tai että heidän hygienia (-taso) on tosi alkeellista”. Eräs vastaaja kritisoi joidenkin turvapaikanhakijoiden asennetta, jossa ”--he (turvapaikanhakijat) kokevat et heidän pitää saada mut heidän ei tarvitse itse tehdä mitään.” Tästä näkökulmasta Bazaari-toiminta ei voi ilmeisesti vastaajan mielestä olla vain toimintaa tarjoava malli, vaan siinä pitää näkyä myös turvapaikanhakijoiden vastuu hankkeen tavoitteiden toteuttamisessa.

Huono suunnittelu

Käsitykset hankkeen ennakkosuunnittelun onnistumisesta olivat vastaajilla varsin kriittisiä. Hankkeeseen palkatun yhden vajaa-aikaisen työntekijän työaika synnytti eräällä vastaajalla pohdintaa: ”--huonosti suunniteltu, suunnitellun ja käytännön (iso) ero yksi työntekijä ei toimi” tai ”--hankkeen työntekijä olisi pitänyt ottaa aiemmin mukaan.” Eräs vastaajista pohti, että ” --oon miettinyt sitä, miksi tähän hankkeeseen lähdettiin”. Hankkeen johdon vähäinen tuki ja apu hanketyöntekijälle pohditutti selvästi vastaajia: ” --ei minkäänlaisia kehittämisideoita ylemmältä taholta” tai ” --ei saisi olla niin että työntekijä jää yksin”. Kriittisesti pohdittiin tuen puutteen seurauksia: ” --jos se on toiminut ilman päivittäistä ohjaamista niin en tiedä miten se maaliin voi mennäkään.”

Turvapaikanhakijoiden tekemän työn sisältö herätti kritiikkiä, ja vastaajat esittivät toiveita työtoiminnan monipuolistamiseksi: ”--lounasta ja nurmikonleikkuuta joka päivä!” tai ”--kahvila toiminta haukkasi liian ison osan toiminnasta, kun tarkoitus oli kehittää toimintaa useammalla rintamalla” sekä ” --vähemmän sitä ravintolatyötä ja enemmän tätä muuta”. Jonkinlaista turhautuneisuutta hankkeen suhteen ilmeni eräässä vastauksessa: ”--et se siellä tee vaan ja sit hanke loppuu.”

Mahdollisuudet

Bazaari-toiminnan kautta syntyvien mahdollisuuksien pohdinta turvapaikanhakijoiden koutumisen ja työllistymisen suhteen näkyi vastauksissa mm. ”--tällaista ei ole aiemmin Suomessa ollut ja maahanmuutto/pakolaistyö on Suomessa kasvavassa roolissa” tai ”--tuo pakolaisille parempaa itsetuntoa ja toivon et se kokemus, et ne pärjää täällä”. Bazaarin (toiminta)tilan tulisi mahdollistaa monipuolisen käytön ja toiminnan yhdessä turvapaikanhakijoille ja paikallisille. Mielenkiintoisena asiana nousi haastatteluissa esiin pakolaisnaisten asema. Bazaari- toiminta voisi ”--opettaa pakolaisnaisille naisten asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa.”

Eräässä vastauksessa pohdittiin sitä, miten hanke voisi mahdollistaa turvapaikanhakijoille tunteen siitä, että Kokemäki kotikaupunki tulevaisuudessa. Myös pohdintaan nousi ajatus toiminnan siirtämisestä jonkin toisen, paikallisen yhdistyksen hallintaan. Silloin Bazaarilla on mahdollisuus tehdä sellaisia uusia asioita mitä ”--Kokemäellä ei ole aiemmin koettu.”

Hankkeen mahdollisuutena nähtiin positiivisia seikkoja mm: yhteistyön tiivistyminen eri toimijoiden välillä, motivointi suomen kielen opiskeluun, ja että: ”-- se, tuo pakolaisille parempaa itsetuntoa ja toivon et se kokemus, et pärjää täällä.”

8 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen eikä tutkimuksessa saatujen tulosten ja niihin mahdollisesti vaikuttavien muuttujienvälistä syy-seuraus- suhdetta tai tilastollista riippuvuutta ollut mahdollista selvittää pienen aineiston ja valitsemieni tutkimusmenetelmien vuoksi. Tutkimustulosten tulkinta on aina subjektiivista ja omat näkökulmani sekä mielenkiinnon kohteeni ovat voineet vaikuttaa tutkimuksessa esiin nostettuihin teemoihin ja aineiston rajaukseen. Tutkimuksessa ei pyritty yleistettävyyteen vaan tutkittiin pienen haastateltavien joukon käsityksiä Bazaari-hankeeseen asetettujen tavoitteiden toteutumisessa.

Odotin tutkimukseen osallistuneilta luovia vastauksia, mutta tähän ei oikein motivoiduttu. Vastauksissa nousi enemmän kielteisiä näkymiä kuin positiivisia näkökulmia. Bazaari-

hankkeen mahdollisuuksiin saavuttaa tavoitteitaan ei oikein uskottu. Varsinkin he haastateltavista, jotka tunsivat hanketta paremmin, olivat skeptisempiä kuin vähemmän mukana olleet vastaajat.

Tutkimuksen avulla saatiin esimerkkejä siitä, millaisia eri kokemuksia ja näkemyksiä turvapaikanhakijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi Bazaari -hanke voisi tuottaa. Tulosten luotettavuutta parantaa ”vahvistuvuus”, sillä muissa alan tutkimuksissa on saatu samoja tai samansuuntaisia tuloksia turvapaikanhakijoiden kotoutumiseen ja työllistymiseen liittyen.

Työllistyminen vaatii positiivista asennetta turvapaikan hakijoita kohtaan. Työntantajina voisivat olla yritykset, yhdistykset ja yksityiset henkilöt. Tärkeää työllistymisen kannalta on se, että kantäväestö ja turvapaikanhakijat kohtaavat toisensa. Aiemman työkokemuksen merkitys on tärkeää työllistymisen kannalta. Yksikin työpaikka turvapaikanhakijoille synnyttää pian toisen. Työllistyminen voisi toteutua nopeammin, jos suomen kielen opetukseen olisi enemmän resursseja.

Turvapaikanhakijoiden ja työnantajien kohtaamista sekä tutustumista toisiinsa pidettiin tärkeänä. Työnantajilla saattoi olla ennakkoluuloja ja kielteisiä käsityksiä turvapaikanhakijoiden työntekokyvystä. Vastauksissa ehdotettiin, että hankkeen kautta voisi järjestää avoimia ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja (mm. kerhoja) jotka vähentäisivät ennakkoluuloja turvapaikanhakijoita kohtaan ja edistäisivät turvapaikanhakijoiden työllistymistä Kokemäellä.

Turvapaikanhakijoiden kotoutuminen Kokemäellä on mahdollista silloin, kun saadaan synnytettyä yhteisöllisyyttä esim. erilaisten yhteisten tapahtumien ja toimintojen avulla. Yhteisöllisyyden rakentaminen vaatii ennakkoluulotonta yhteistyötä ihmisten välillä. Tarvitaan toimenpiteitä rasmin torjumiseksi ja väärin käsitysten kumoamista turvapaikanhakijoista. Vasta sen jälkeen paikalliset uskaltavat alkaa enemmän rakentamaan kontakteja heihin.

Ilman suomen kielen osaamista ei kotoutumisenkaan onnistu. Pohdittavaksi jää, millainen toiminta voisi tuoda kantakokemäkeläiset ja turvapaikanhakijat yhteiseen toimintaan. Nyt sellaista ei ole näköpiirissä, koska turvapaikanhakijat asuvat vastaanottokeskuksessa eikä resurssia heidän sieltä ulossaamiseksi ole. Bazaari-hankkeesta odotettiin syntyvän jonkinlaista yhdistäjää ja sillanrakentajaa turvapaikanhakijoiden ja kantäväestön välille.

Bazaari-hankkeen vaikeudet kiteytyivät riittämättömiin työntekijäresursseihin. Ne olivat liian pienet suhteessa siihen, mitä hankkeen tavoitteiksi oli kirjattu. Bazaari-toiminnan odotettiin synnyttävän sellaisen toimintamallin turvapaikanhakijoiden kotouttamiseksi ja työllistämiseksi, josta muualla voitaisiin ottaa mallia.

Pohdintaa syntyi myös kotoutumisen haasteista; Entä jos turvapaikanhakijat eivät otakaan suomalaisia tapoja omakseen? Bazaari-toiminnan odotettiin toimivan turvapaikanhakijoiden opastajana paikalliseen kulttuuriin. Vastaajat näkivät paikkakuntalaisten asenteissa turvapaikanhakijoita kohtaan ongelmia. Molemmiin puolisen tiedon lisääjänä Bazaari-toiminta olisi tärkeässä asemassa. Turvapaikanhakijat eivät tunne suomalaisesta kulttuurista, eikä turvapaikanhakijoiden kulttuuri ole tuttua kokemäkeläisille. Hankkeesta odotettiin syntyvän paikkakunnalle pitkälle tulevaisuutteen vaikuttavia positiivisia asioita.

Haastateltavilla oli eri näkemyksiä siitä, kuinka hankkeeseen kirjatut tavoitteet tulisi saavuttaa. Hankkeen rahoittaja vaati, kuten ohjeistuksessakin mainitaan, että kaikki kirjatut tavoitteet tulee saavuttaa (Pihlajamaa, 2017). Hankkeen järjestäjät taas ilmoittivat olevansa tyytyväisiä, jos edes osa tavoitteista toteutuisi. Mistä tämä vastausten ristiriita johtui? Rahoittajan vaatimus oli tiukka kirjattujen tulosten saavuttamiseksi ja päätös rahoituksesta tehdään sen pohjalta. Ohjeistuksessa ei selviä mitä siitä seuraa, jos toimija ei pysty toteuttamaan kaikkia tavoitteita?

9. POHDINTA

Turvapaikanhakijat eivät lähteneet innokkaasti mukaan Bazaari-hankkeeseen. Haastatteluihin, joissa kartoitettiin hankkeen projektityöntekijän johdolla vastaanottokeskuksen asukkaiden osallistumishalukkuutta Bazaari-toimintaan, osallistui enemmän väkeä kuin mukaan lähteitä lopulta oli. Tutkimuksessa ei haastateltu turvapaikanhakijoita, joten syyt haluttomuuteen osallistua Bazaari -toimintaan jäävät arvailujen varaan. Haluttomuuden taustalla saattoi jonkinlainen epäluottamus sekä tiedon puute toiminnan sisällöstä ehkä vähän pelkoa-kin.

Pelko kielteisestä turvapaikkapäätöksestä varmasti vaikuttaa ylipäättään jaksamiseen ja työmotivaatioon. Lopulta mukaan lähtevien määrä väheni noin kymmeneen turvapaikanhakijaan. Mukaan lähteneet olivat kuitenkin alussa hyvin motivoituneita ja sitoutuivat työhön,

vaikka korvaus siitä oli vähäinen. Raha ei siis motivoinnut vaan halu tehdä töitä ja saada vaihtelua ahdistavaan arkeen.

Tavoitteena oli saada lounas-kahvilatoimintaan mukaan sellaisia turvapaikanhakijoita, joilla oli kokemusta ja taitoa tehdä sellaisia ruoka-annoksia, joita pystyttiin myymään kahvilassa. Kahvilatoiminta muodosti Bazaari-toiminnan ytimen, joka näyttäytyi ulkopuolisille positiivisena, mutta myös negatiivisenakin toimintana. Mielenkiintoisena ja uutena toimintana heille, jotka saapuivat lounastamaan sekä tutustumaan Bazaarin palveluihin. Kielteisenä heille, jotka muutenkin suhtautuvat kriittisesti turvapaikanhakijoihin, jotka heidän mielestään uhkasivat vievät kantasuomalaisilta työpaikat. Bazaari-toiminta oli siten osa tätä uhkaa.

Bazaari-toiminnan kehittämisen kannalta ongelmana oli se, että huomattava osa projektityöntekijän työajasta meni kahvilaan liittyvän markkinoinnin ja hankintojen sekä toiminnan organisoinnissa. Kielteisenä käsityksenä ulkopuolisille nousivat epäilyt kahvilan hygieniasta, johon kiinnitettiin henkilökunnan taholta paljon huomiota. Kielteinen maine hygienian tasosta olisi voinut tyrehdyttää kahvilatoiminnan alkuunsa. Kuinka paljon se vaikutti lopulta kävijämäärään ei selvinnyt, vaikka lehtijutussa, joita Bazaari-toiminnasta kirjoitettiin hankkeen alkuvaiheessa, vakuutettiin hygienia-asioiden olevan kunnossa.

Eräs haaste oli se, etteivät turvapaikanhakijat varsinkaan hankkeen alussa sitoutuneet tai eivät ymmärtäneet sitä, että kahvilan tuli olla avoinna silloin, kun mainoksissa aukiolo ilmoitettiin. Kahvilan aukiolo-ongelmissa kiteytyi eräs Bazaari-hankkeen haasteista. Suomalaiset toimijat odottivat turvapaikanhakijoilta samankaltaista sitoutuneisuutta työhönsä kuin suomalaisilta itseltään, vaikka ilman palkkaakin. Turvapaikanhakijat ymmärsivät asian ilmeisesti toisin ja palvelut vähenivät alun jälkeen projektin edessä, kun palveluiden olisi pitänyt lisääntyä. Tämä kehitys oli ehkä vältetty silloin, jos työnantajilla ja turvapaikanhakijoilla olisivat olleet samanlaiset käsitykset työn tarkoituksesta ja tavoitteista. Tilanteessa korostui toiminnankäynnistämisen merkitys: kaikille pitää olla selvää, mitä tehdään ja mihin pyritään. Kommunikaation haasteet ja asioiden eri tavalla ymmärtäminen aiheutti ongelmia toiminnassa, koska työntekijöiden suomen kielen taito oli olematonta ja tulkin käyttäminen ei ollut mahdollista.

Paikalliset yrittäjät ja kaupungin edustajat eivät osallistuneet Bazaari-hankkeen toimintaan eikä sen kehittämiseen. Yhteistyön puute oli isoin ongelma hankkeen tavoitteiden toteuttamisessa. Tähän ongelmaan ei saatu korjausta koko hankkeen toiminnan aikana. Syy yritysten

haluttomuuteen lähtee mukaan Bazaari -hankkeeseen jäi epäselväksi. Esteenä ei ollut ainaakaan tiedon puute, koska osallisuutta tarjottiin ja useita yhteistyökutsuja lähetettiin. Yhteistyö oli tiivistä vastaanottokeskuksen ja hankkeen työntekijän välillä, mutta muiden toimijoiden kanssa se jäi vähäiseksi.

Hankkeen rahoittaja kehottaa avustusten saajia tekemään realistisia hankesuunnitelmia, jotka sisältävät *kestävän rahoituksen*, joka takaa sen, että avustuksen jälkeen hankkeessa syntyneet toiminnot jäisivät olemaan paikkakunnalle tavalla tai toisella. Rahoitus kannustaa myös rohkeuteen ja kehittämiseen. Bazaari-hankkeessa rohkeutta oli, että hanke uskallettiin aloittaa. Kehittämistä oli alussa, mutta se lopahti syksyn (2017) aikana. Kahvilan työntekijät väsyivät ja säännöllinen kahvilatoiminta loppui vuoden loppuun mennessä.

Sain vastaukset kaupungin sosiaalitoimesta pelkästään sähköpostiviestin kautta. Se oli minulle pettymys, koska olisin halunnut saada paremman näkemyksen siitä, kuinka kaupunki suhtautuu turvapaikanhakijoiden asemaan Kokemäellä. Kaupungin rooli on keskeinen ja sen mukanaolo tärkeää, jotta hanke pystyisi jotenkin jatkamaan rahoituksen päätyttyä. Jää arvailun varaan, kuinka Bazaari-hanke olisi onnistunut, jos sosiaalitoimesta olisi alusta alkaen osoitettu kiinnostusta.

Pettymys oli myös se, etten saanut lainkaan haastattelua kaupungin yrittäjien yhdistykseltä, vaikka alustavasti haastattelusta oli puheenjohtajan kanssa sovittu. Toistuvasti haastattelupyyntöihin hän ei vastannut ja näin keskeisen toimijan vastaukset jäivät saamatta, mikä on haastattelun tulosten kannalta niitä heikentävä asia. Syy vetäytymiseen ei minulle selvinnyt. Yrittäjiä tutkimuksessa edusti siten vain yksi paikallinen yrittäjä.

Kokemäellä on ollut turvapaikan vastaanottoa aiemminkin. Bazaari-hanke näyttäisi osoittavan, ettei paikallisesti ole olemassa valmiutta turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten kotouttamiseen ja työllistämiseen Kokemäellä. Muutama korjauskeikka ja satunnaiset kahvilassa kävijät eivät tuoneet työtilaisuuksia, eivätkä varmaankaan kotoutumisen tunnetta turvapaikanhakijoille. Paikallisten asiakkaiden yhteydenottoja tuli vähän, vaikka laadukasta palvelua olisi ollut tarjolla, josta kertovat Bazaarin työapua tilanneiden asiakkaiden antama palaute. Myöskään palvelun maksun suuruus ei voinut aiheuttaa estettä, joka oli 10 euroa tunnilta. Paikallisten asenteissa olisi siis parantamisen varaa.

Alusta lähtien hanketta suunniteltaessa olisi pitänyt hankkeenvetäjän päästä mukaan suunnitteluun ja käynnistämisvaiheeseen. Osaamista olisi ollut tarjolla naapurikunnassa vastaavanlaisesta hankkeesta, mutta sitä ei osattu hyödyntää. Projektiosaaminen on kokemuksen kautta opittua ja jaettavissa. Siksi oli erikoista, ettei hankkeen rahoittaja kannustanut Bazaari-hankkeen ohjaajaa hakemaan tietoa ja osaamista Leader-rahoitteisen vertaishankkeen ohjaajalta naapurikaupungista. Siellä paikallisen hankkeen ohjaajalla oli pitkä kokemus ja osaaminen turvapaikanhakijoiden kotouttamis- ja työllistämistyöstä. Se on jaettavissa olevaa kokemusperäistä tietoa ja taitoa. Hyötyjiä on silloin kaksi, kun samalla hankkeiden ohjaajat saavat vuorovaikutteista vertaistukea toisiltaan. Hankkeen loppuvaiheessa yhteys saatiin syntymään. Jää arvailujen varaan, mikä hyöty menetettiin, kun yhteyttä ei ohjaajien välillä saatu syntymään hankkeen alusta alkaen.

Projekteille yleensä palkataan hanketyöntekijä, joka vastaa toiminnan tavoitteiden saavuttamisesta palkkaa vastaan. Hän tarvitsee esimiehen ja koko tiimin tuen tavoitteiden saavuttamiseksi. Bazaari-hankkeessa mukana olleena huomaisin, että hankkeen vetäjä jätettiin liian yksin, eikä hän saanut kunnolla apua tärkeässä toiminnan käynnistämisvaiheessa. Tästä tuen puutteesta puhuimme usein hankkeen ohjaajan kanssa, joka varmasti vaikutti myös työntekijä motivaatioon ja sitä kautta toiminnan tuloksiin.

Hankkeella ei ollut ohjausryhmää, joka olisi antanut tukea ja neuvoja hankkeen työntekijälle läpi koko hankkeen toiminta-ajan. Ohjausryhmä olisi ollut hankkeessa mukana opastavana toimijana sekä seurannut sen kehittymistä ja arvioinut tuloksia hankkeen päätyttyä. Mielestäni hankkeen pienuus ei riitä perusteeksi sille, ettei ohjausryhmää tarvitse perustaa. Kun hankesuunnitelman tavoitteet oli kirjoitettu niin väljästi, olisi paikallisista toimijoista (yrittäjät, sosiaalitoimi, vastaanottokeskus) koostuva ohjausryhmä voinut nostaa suunnitelmasta niitä tavoitteita keskeisemmiksi, jotka olisivat olleet realistisempia toteuttaa Kokemäellä. He olisivat tienneet paikalliset vahvuudet ja heikkoudet sekä mahdollisuudet ja uhatkin hankkeen tavoitteiden toteutuksen suhteen. Ulkopuolella asuvat hankkeenvetäjä ja työntekijät eivät niitä tienneet. Varmasti ohjausryhmäläisten myös omat verkostot olisivat voineet edistää Bazaari-toiminnan kehittymistä toisenlaiseksi eikä siksi mitä nyt nähtiin.

Projektit ovat tekijänsä näköisiä. Hanketyöntekijän luovuus, ideointikyky, rohkeus ja onnistuminen verkoston rakentamisessa näkyvät hankkeen tuloksissa. Varsinkin turvapaikanhakijoiden tukeminen ja innostaminen sekä heidän osaamisensa ”markkinoiminen” kantäväes-

tölle, joka enimmäkseen suhtautuu pakolaisiin kielteisesti, on erittäin vaativaa työtä. Hanketyöntekijällä tulee olla kokemusta hanketoiminnasta ja kyky arvioida, mikä on tärkeintä ja mikä asia voidaan jättää toissijaiseksi. Usein hanketyöntekijällä ja projektityössä tulee olla venyvyyttä tehdä ylitöitä joskus jopa ilman korvausta sekä rohkeutta heittäytyä haastavalta tuntuviin tilanteisiin. Hän on turvapaikanhakijoiden edunajaja ja lohduttaja. Hänen pitää pystyä jopa haastamaan paikkakunnan päättäjiä ja viedä turvapaikanhakijat sinne, missä heitä ei normaalisti nähdä mm kirkot sekä luoda aktiivisesti kohtaamispaikkoja, joissa paikalliset ja turvapaikanhakijat kohtaavat toisensa. Projektityöntekijän lyhennetty työaika ei mahdollistanut hänen sitoutumista tällaiseen työotteeseen. Ehkä se söi myös työhönsä liittyvän intohimon ja ”palavasieluisuuden liekin”, joita hyvässä projektityöntekijässä usein näkee.

Hanketoimintaa ei voi koskaan liikaa markkinoida. Kävijämäärä näytti nousevan heti, kun paikallislehdessä oli juttu toiminnasta. Julkisuus ja toiminnan tunnetuksi tekeminen on keskeistä asiakkaiden saamiseksi ja toiminnan näkyväksi saattamiseksi. Samalla näkyvyys voi olla myös toiminnalle riski, kun turvapaikanhakijoita vastustavat saavat mahdollisuuden mustamaalata toimintaa. Bazaari-toiminta sai kokea myös tämän, kun paikallinen videokuvaaja jakoi videonsa rasistisessa kontekstissa you tube-palvelussa. Tämä saattoi karkottaa joitakin asiakkaita. Toisaalta ko. video nostatti jonkinlaisen paikallisen vastarinnan ja moraalisen paheksunnan kuvaajaa vastaan ja jotkut tulkitsivatkin, että video toi lopulta Bazaa-rille positiivista mainetta.

Tamperelainen Jakamisen Paikka ry ei ole paikallinen yhdistys ja sen toimintaa ei tunneta Kokemäellä. Yhdistyksen muusta toiminnasta (työllistämistoiminta) ei paikallisilla ole mitään käsitystä eikä yhdistys markkinoinnin näkökulmasta mitenkään edistä Bazaari-toiminnan markkinointia. Kokemäkeläisen yhdistyksen avulla toiminta olisi saanut näkyvyyttä muun toiminnan jatkeena ja rinnalla. Toiminnanjohtaja eikä hankkeen vetäjäkään olleet paikallisia ”kaikille tuttuja”-hahmoja, joita tervehditään kadulla, mikä osaltaan teki Bazaari-hankkeen vieraaksi paikallisille.

Bazaari-toiminnan kannalta ongelmana on myös turvapaikkahakijoiden palauttamismenettely. Tällä hetkellä turvapaikanhakijoista todella harvat saavat positiivisen turvapaikkapäätöksen. Samaan aikaan vaaditaan, että heidän pitää oppia nopeasti suomea ja suomalaisille tavoille sekä tekemään ensin palkatta työtä. Suurin osa turvapaikanhakijoista ymmärtää hyvin kotoutumisen merkityksen ja ehkä he luottavat siihen, että saavat lopulta jäädä Suomeen.

Aktiivisuus työntekoon ja innostus opiskeluun eivät vaikuta turvapaikkapäätökseen. Monelle työskentely ja opiskelu on myös pakoa vastaanottokeskuksessa vietettyjen odottamisen ja passiivisuuden ilmapiiristä. Jonkinlainen raja jaksamisen ja aktiivisuuden suhteen alkaa olla koetuksella turvapaikanhakijoilla. kun ”--joku uhkaa tappaa itsensä melkein joka päivä vastaanottokeskuksissa – ”--jaksaminen ja kiinnostus osallistua suomen kielen opetukseen ovat heikentyneet”, kirjoitti Helsingin Sanomat 3.2.2018 artikkelissaan (Huhtanen A-M, 2018).

Kullakin turvapaikanhakijalla on kannettavaan oman tilanteen aiheuttamat pelot, surut ja tuskat, jotka aiheuttavat vakavan masennuksen, josta on vaikea selvitä ilman asiantuntevaa ja ammattimaista apua. Aikuiset turvapaikanhakijat ovat oikeutettuja vain kiireelliseen ja välttämättömään hoitoon. Tilanne on muuttamassa nopeasti huonompaan suuntaan vastaanottokeskuksissa. Pitkien odotusaikojen ja palautuspelon vuoksi seurauksena voi äärimmäisiä tekoja joko itselle tai jollekin toiselle.

Suomen pakolaispolitiikka on tiukka ja hyljeksivä, johtuen pitkälti yleisestä pakolaisvastaisesta ilmapiiristä ja populistipuolueen mahdollisuudesta vaikuttaa vaatia turvapaikkapolitiikkaan. Se näkee turvapaikanhakijat enimmäkseen kielteisenä ilmiönä. Vallitseva tilanne Bazaari-toiminnan kautta näkyy yksittäisen turvapaikanhakijan näkökulmasta mm. keskusteluissa, joita kävin lounaskahvilan kokkien kanssa: pelko tulevaisuudesta aiheutti heille voimakasta ahdistuneisuutta ja paluu kotimaahan ei ollut edes vaihtoehto.

Bazaarin kaltaiset hankkeet ovat tärkeitä myös sen takia, että ne edistävät monin tavoin niin kantasuomalaisien kuin pakolaistenkin hyvinvointia. Siksi ne tulisi suunnitella ja toteuttaa huolellisesti. Verkostotyön merkitys korostuu ja jokaisen hankkeeseen sitoutuneen tahon pitää olla kantamassa vastuuta sen onnistumisessa.

Hanketyöntekijä kertoi, että kaikkia hankkeeseen kirjattuja tavoitteita ehdittiin kokeilla, mutta hankkeen päätyttyä ja työntekijän lähdettyä ei vastuunkantajaa ja työnjatkajaa ole näköpiirissä. Vapaaehtoiset eivät tätä aukkoa täytä, eivätkä vastaanottokeskuksen työntekijät ehdi. Kun Kokemäellä ei ole yhdistystä, jolla olisi taitoa ja resurssia jatkaa Bazaarin työtä niin näyttää siltä, Bazaari-hanke jää paikalliseksi kokeiluksi, jättämättä mitään pysyvää toimintaa paikkakunnalle.

Parhaimmillaan hanke voi jättää ideoita ja ajatuksia sekä malleja, jotka voivat toteutua joskus, kun yhteistyö eri toimijoiden välillä saadaan aidosti toimimaan. Hanke osoitti sen, että nyt yhteistyölle ei ole valmiutta eikä haluakaan. Syitä tähän voi miettiä ja ainakin heillä, jotka eivät aktivoituneet ja vastanneet palaverikutsuihin voivat omalta osaltaan tietää vastauksen. Tutkimuksessa asia ei selvinnyt.

Turvapaikanhakijoiden työllistymisessä korostuu se, että olosuhteet pitää olla parhaat mahdolliset. Kotouttamisen pitää alkaa heti lentokentältä. On surkea tilanne, kun ihmiset makaavat kenties parikin vuotta toimeettomana ja jo siinä ajassa passivoituvat ja syrjäytyvät. Sen sijaan kotouttaminen, joka lähtee siitä, että jokaisella tulijalla on mahdollisuus työntekoon ja lopulta ehkä jäädä Suomeen pysyvästi takaa sen, ettei kenties lopullista syrjäytymistä tapahdu. Silloin pakolaiset voivat tulla rakentamaan tulevaisuuden Suomea omalla osaamisellaan. Tällöin mielikuva vastaanottokeskuksissa ”makaavista rintamakarkureista” saattaa kääntyä positiivisemmaksi ja rasismille jää yhä pienempi kasvutila.

Ei ole ohjaajien vika, että tunnelma vastaanottokeskuksissa on raskas ja asukkaiden mieli apea. Syynä on vallitseva maahanmuuttopolitiikka ja vastaanottoa myönnetty valtion rahoitus, jossa toiminta pitää tuottaa mahdollisimman edullisesti. Siksi tärkeänä apuna ovat erilaiset ulkopuolisella rahoituksella käynnistetyt hankkeet, jolloin saadaan täysipäiväisiä hanketyöntekijöitä turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten hyvinvointia edistävään toimintaan. Tarvitaan myös hyvät tukiverkostot ja ammattitaitoisesti johdetut organisaatiot, jotta hanketyöntekijät onnistuisivat työssään.

Tavoitteitaan hanke ei uskottavasti saavuttanut, mutta osoitti sen millaisia haasteita turvapaikan kotouttaminen ja työllistäminen sisältää. Hankkeessa mukana oleminen antoi minulle hienoja hetkiä erilaisissa keskusteluissa ja pohdinnoissa hankkeenvetäjän ja turvapaikanhakijoiden sekä vapaaehtoisten kanssa. Olen myös kiitollinen haasteltaville siitä, että he antoivat minulle aikaansa opinnäytetyön tekemisessä. Ilman heidän kommenttejaan ja ajatuksiin ei tätä opinnäytetyötä olisi syntynyt.

Minulle Bazaari-toiminnasta jäi paljon hyviä muistoja. Sain olla siinä harjoittelussa ja tehdä tämän opinnäytetyön toiminnasta. Työ turvapaikanhakijoiden työllistämiseksi ja kotouttamiseksi jatkuu.

LÄHTEET

- Ekholm, E.2015. Työtä yhteisön ja yhteiskunnan hyväksi, maahanmuuttajajärjestöt palveluiden tuottajina. Työ -ja elinkeinoministeriön julkaisuja 53/2015.Viitattu 8.12.2017
- Eronen, A., Härmälä, V., Jauhiainen, S., Karikallio, H., Karinen, R., Kosunen, A., Laamanen J-P., Lahtinen, M. 2014. Maahanmuuttajien työllistyminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 6/2014. Viitattu 15.1.2018. <https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Maahanmuuttajien+ty%C3%B6llistyminen+10022014.pdf>
- Eskola J & Suoranta J 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Huhtanen A-M, 2018. Joku yrittää itsemurhaa tai vahingoittaa itseään vastaanotto-keskuksissa melkein joka päivä – ”Jaksaminen ja kiinnostus osallistua suomen kielen opetukseen ovat heikentyneet”. Viitattu 3.2.2018. <https://www.hs.fi>
- Jakamisen paikka ry:n www-sivut 2017. Viitattu 3.1.2018. <http://jakamisenpaikka.fi>
- Jokisaari, S. 2006. Kotoutumislain merkitys kotoutumisessa maahanmuuttajan näkökulmasta. Siirtolaisuusinstituutti web report no.18
- Kokemäen kaupungin kotouttamisohjelma, 2012. Viitattu 20.12.2017
- Kotouttamisen osaamiskeskus www-sivut 2017. Viitattu 27.12.2017. <https://kotouttaminen.fi/>
- Larja L 2017 Maahanmuuttajien työllistyminen ja kotoutuminen tilastoissa-seminaari. Viitattu 27.2.2018. <https://www.yo-tube.com/watch?v=Wo782waUtDU>
- Latva M 2017. Kotona Karkussa -hanke tähtää maahanmuuttajien työllistymiseen. Alueviesti 12.7.2017
- Manner, M. & Similä, V. 2017. Eurooppa on eksyksissä, kun lähes miljoona ihmistä odottaa tietoa turvapaikastaan – näillä kahdella keinolla pakolaiskriisi voisi ratketa Helsingin Sanomat. Viitattu 11.11.2017. <https://www.hs.fi/>
- Migrin www-sivut 2017. Viitattu 8.1.2018. <http://migri.fi>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009, Kehittämistyön menetelmät: uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro oy

Pihlajalinnan www-sivut 2018. Viitattu 6.1.2018. <https://www.pihlajalinna.fi/>

Pihlajamaa, S 2017. Toiminnanjohtaja Leader Karhuseutu. Pori. Haastattelu 24.11.2017. Haastattelija Kim Uotila. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Sisäministeriön www-sivut 2018. Viitattu 13.1.2018. <http://intermin.fi>

Tietoarkiston www-sivut. KvaliMOTV. Viitattu 17.4.2018. <http://www.fsd.uta.fi>

Tilastokeskuksen www-sivut Maahanmuuttajataustaisten määrät ja osuudet alueittain 1990-2016. Viitattu 3.3.2018. <http://pxnet2.stat.fi>

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut. Viitattu 12.1.2018. <http://tem.fi>

Töihin Suomeen - Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi, 2018. Viitattu 1.2.2018 <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160444>

Vainionperä, T. 2018. Toiminnanjohtaja, Jakamisen Paikka ry. Tampere. Sähköpostiviesti 29.4.2018. Haastattelija Kim Uotila. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.

Wilenius P. 2018. ”Poikien ansiosta olen päässyt rattaille ja ulos” Alueviesti 2.2.2018

KYSELYTUTKIMUS

Hei

Olen Kim Uotila ja opiskelen Samkissa sosionomiksi. Suoritin opintoihin liittyvän ensimmäisen harjoitteluni Bazaari-toiminnassa ja innostuin tekemään aiheesta opinnäytetyöni, jonka tavoitteena on selvittää Bazaari-toiminnan käynnistämiseen ja odotuksiin sekä kehittämiseen liittyviä ajatuksia ja ideoita. Tutkimuksessa on kolme eri teemaa: työllistyminen, kotoutuminen ja Bazaari-toimintaan liittyvät odotukset.

Haastatteluun on kutsuttu Bazaarin toiminnassa eri tavoin mukana olevia toimijoita.

Tavoitteena on, että toteutan haastattelut syksyn 2017 aikana ja tulosten analysointi sekä kirjoittaminen keväällä 2017.

Tässä apukysymyksiä, joita voit pohtia valmistautumisessa haastatteluun.

Työllistyminen

-miten pakolaisten työllisyystilanne voisi parantua Kokemäellä

Kotoutuminen

-miten pakolaisten kotoutuminen voisi onnistua paremmin Kokemäellä

Bazaari-toiminta

-toiveita Bazaari-toiminnan tuloksista hankkeen päätyttyä

